

Pelastustieto

**MIRG – yhteistyön
voimaa merellä** s. 46



Merionnettomuuksien pelastustehtävät vaativat erityisosaamista

MIRG-yhteistyössä on voimaa

Teksti: Palomestari Toni Fohlin, Helsingin pelastuslaitos, Kehityspäällikkö Marko Seppä, Helsingin Pelastuskoulu, Komentaja Petteri Leppänen, Rajavartiolaitos, raja- ja meriturvallisuusyksikkö, Kapteeniluutnantti Matti Salokorpi, Raja- ja merivartiokoulu Kuvat: Toni Fohlin

Merionnettomuuksien pelastusvalmiuden kehittäminen, ihmisten ja yhteisen luontomme suojelemiseksi, on erinomainen esimerkki viranomaisten perinteisiä rajoja rikkovasta ja vahvaa yhdessä tekemisen asennetta vaativasta yhteistoiminnasta. Pelastustoimen ja Rajavartiolaitoksen tiiviillä yhteistyöllä on saatu erinomaisia tuloksia muun muassa laivapalotilanteita ajatellen.

Rajavartiolaitos on viimeiset pari vuotta kehittänyt pelastustoimen kanssa merellisten tavanomaisesta poikkeavien meripelastustilanteiden hallintaa. Osana tätä työtä on syntynyt kansallinen MIRG-toiminta. Mistä MIRG-toiminnasta on oikeastaan kyse ja ketä se koskee?

Meripelastuksen kansainväliset sopimukset ja kansalliset meripelastuksesta annetut säädökset velvoittavat myös muita kuin meripelastusviranomaisia varsin laaja-alaisesti. Lähtökohtaisesti ihmishengen pelastaminen on priorisoitu ensisijaiseksi meripelastustoimen tehtäväksi.

Helsingin ja Varsinais-Suomen MIRG-ryhmät Norjan Ryggen sotilaslentokentällä valmistautumassa Skagex11-meripelastusharjoitukseen. Kaluston ja toimintamallien yhtenäisyys tehostaa ryhmien yhteistoimintaa ja hätätilanteessa mahdollistaa kaluston ristiin käytön.

Meripelastuslain 4§ mukaan on muun muassa pelastustoimi velvoitettu osallistumaan korvauksetta meripelastustoimen tehtäviin, jos se on niiden toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua. Velvoite toteutuu myös, jos se on vaaratilanteen vakavuus ja erityisluonne huomioon ottaen tarpeen, eikä meripelastustehtävä merkittävällä tavalla vaaranna viranomaisen muun tärkeän lakisääteisen tehtävää.

Jotta meripelastuksen mukainen ensisijainen tehtävä eli ihmishengen pelastaminen tulisi merellisin resurssein toteutettua myös erityistilanteissa tehokkaasti ja turvallisesti, tarvitaan paljon suunnittelua ja valmistelua. Tarvitaan myös eri viranomaistomijoiden yhteisiä, valtakunnallisesti valmis-

teltuja koulutustilaisuuksia ja MIRG-käsitteen mukaisia kansallisesti sekä kansainvälisesti yhteneväisiä meripelastustoimen mukaisia harjoituksia.

Kansallinen malli

Merellisen pelastustoiminnan tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen MIRG-ryhmien käytön sekä johtamisen koordinoimiseksi on Raja- ja merivartiokoulun, Helsingin Pelastuskoulun, Helsingin pelastuslaitoksen ja Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen henkilöstön toimesta, sisäasianministeriön asettaman MIRG-ohjaustyöryhmän linjauksessa, kehitetty kansallinen, mutta myös kansainväliset tarpeet täyttävä MIRG-koulutus- ja operointimalli.

Koulutusmalleissa on erikseen räätälöity kurssipaketit niin MIRG-toimintaa johtaville kuin varsinaiseen ryhmän toimintaan osallistuville pelastajille. Päälystökursseille osallistuu viranomaisten vuorovaikutuksen tehostamiseksi myös muiden kuin MIRG-tukikohtien rannikon pelastuslaitosten edustajia sekä meripelastusjohtokeskuksen henkilöstöä.

Koulutuksen tavoitteena on taata turvalliset ja valtakunnallisesti yhtenäiset työskentelytavat muun muassa moniviranomaistilanteessa erittäin vaativassa erityiskohteessa. Koulutuksen lähtökohtana on pelastusalan perustutkinnon ylittävän osaamistarpeen täyttäminen merellisessä pelastustehtävässä.

Pelastusalan oman koulutuksen perussisällöissä annetaan hyvät MIRG-tehtävien vaatimat perusvalmiudet ammattinaiden opinotisisältöjen yhteydessä. Perustaitoihin kuuluvat savusukellus, vaativien savusukellus-





*Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen
MIRG-ryhmän jäsenet pakkaamassa
henkilökohtaista MIRG-varustekassia.*

ten perusteet, sammutus- ja pelastustekniikat, ensihoito (perustason sairaankuljetus) sekä normaalit pelastusyksikön tehtävät. Pelastusalan koulutuksen opetussuunnitelmassa ei kuitenkaan käsitellä toimintaa vaativissa meriolosuhteissa, yhteistyötä helikoptereiden kanssa, laivalla tapahtuvien onnettomuuksien erityispiirteitä, merellisiä erikoistaktiikoita, pelastautumista tai alusten evakuoimista.

Edellä mainittuihin tehtäviin tarkoitettu MIRC-toiminta on selkeästi palomiesten perinteisiä tehtäviä vaativampaa ja osin myös korkeariskisempää. Turvallinen toiminta erityistehtävissä edellyttää erityisosaamista. Tästä johtuen lähtökohtana toimintaan osallistuvan henkilöstön rekrytoinnissa tulisi olla pelastuksen operatiivisten henkilöiden omaehtoinen hakeutuminen kyseeseen MIRC-tehtävään.

Vaativampien merellä tapahtuvien operaatioiden suunnittelu, harjoittelu ja valmius, antavat luonnollisesti myös paremmat valmiudet arkipäivän yhteistoimintaan. Esimerkiksi Helsingissä ja Turussa meripelastuskeskusten ja päivystävien palomestareiden yhteistyö, toistensa toimintatapojen tunteminen sekä osaaminen päivittäisonnettomuuksissa, on selvästi parantunut MIRG-hankkeen ansiosta.

Lentokuljetteen pelastustoiminta merellä ja saaristossa

Pelastustoiminnan osalta merellinen toiminta voidaan karkeasti jakaa kahteen johtamisa- ja vastuusuhteiltaan erilaiseen tehtäväkokonaisuuteen. Ihmishengen pelastamiseen tähtäävässä meripelastustehtävissä toimintaa johtaa aina meripelastusviranomainen eli Rajavartiolaitos.

MIRG-toiminta on selkeästi palomiesten perinteisiä tehtäviä vaativampaa ja osin myös korkeariskisempää.

Pelastustoimen oma alustoiminta perustuu pelastuslaitosten normaaliin päivittäiseen vesitoimintavalmiuteen, joka hoidetaan venekalustolla ja muulla pelastustoimen omassa käytössä olevalla kuljetuskalustolla. Toiminta kohdistuu pääsääntöisesti pelastustoimen omalle toiminta-alueelle. Tarvittaessa pelastustoimen omalla alustoiminnalla voidaan tukea naapuripelastustoimen vastuualueella tapahtuvia yksittäisiä tehtäviä. Toiminnan laajuus riippuu pitkälti kunkin alueen riskianalyyseistä. Toiminnasta käytetään myös termiä pelastustoimen merellinen toiminta. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät pelastuslain mukaisesti silloin kuin yksiköt eivät liity meripelastustoimen tehtäviin.

Milloin Rajavartiolaitos antaa virka-apua pelastustoimelle?

Jos merialueella esimerkiksi saassa palaa kiinteistö, tilannetta johtaa pelastustoimen johtaja, vaikka toiminta voi olla keskeisesti riippuvainen merellisestä kuljetuskyvystä. Tällaisessa tehtävässä pelastuslaitoksen henkilöstöä ja kalustoa kuljetetaan tarvittaessa tehtävään esimerkiksi helikopterilla, jolloin merialueella toimiva viranomainen, kuten Rajavartiolaitos antaa kuljetustukea. Tehdäviä kuitenkin johtaa pelastusviranomainen ja kyseessä on niinsanottu ”pelastustoimen normaali merellinen toiminta”.

Milloin pelastustoimi antaa virka-apua Rajavartiolaitokselle?

Erityistoimenpiteitä vaativassa meripelastustehtävässä, kuten tilanteessa missä ihmishengen pelastamiseksi on toteutettava esimerkiksi tulipalon sammutusta tai alusvaurion torjuntaa, antaa pelastustoimi lakisäateistä virka-apua meripelastusta johtavalle rajavartiolaitokselle. Tällöin toiminnan ohjeistuksen, tavoitteet ja velvoitteet määrittää meripelastusviranomainen. MIRC-toiminta ei ole siis kenenkään yksittäisen pelastuslaitoksen ”omaa” toimintaa, vaan kansallista ja laajaan viranomaisyhteistyöhön tukeutuvaa normaalia viranomaisten palvelutuotantoa. Perimmäisenä tarkoituksena on käyttää viranomaisten olemassa olevia resursseja mahdollisimman kustannustehokkaasti ja muutoinkin järkevästi.

Kansainvälisen merenkulun sopimusten mukaan aluksen päälliköllä on tarpeen niin vaatiessa mahdollisuus- ja myös oikeus pyytää ulkopuolista apua alukselleen meripelastusviranomaiselta. Tämän periaatteen ja kansainvälisten käytäntöjen mukaan ulkopuolisen, kuten MIRC-avun laatu tulisi olla mahdollisimman samankaltaista kohdemaasta ja -alueesta riippumatta.

Muun muassa edellä mainittujen vaatimusten vuoksi sisäasiainministeriö katsoi aiheelliseksi perustaa kansallisen MIRC-ohjausryhmän vuonna 2009. Katalysaattorina toiminnan tehostamisen tarpeelle on yleisen merellisen turvallisuuden kehittämisessä. Erityisesti matkustaja-aluksien ja öljy- sekä kemikaalikuljetusten risteävän liikenteen on arvioitu aiheuttavan merkittävän riskin seurauksiltaan vaikealle onnettomuudelle. Toinen merkittävä tekijä MIRC-toiminnan kehittämisen takana on yhä suuremmat vaatimukset viranomaisten yhteistoiminnan kehittämiseksi asetettava valtionhallinto.

Yleisin MIRC-järjestely Euroopassa näyttäisi olevan pelastustoimen omasta henkilöstöstä kouluttamat ryhmät joita kuljetetaan toisen viranomaisen lentokalustolla, aivan kuten meillä Suomessa on totuttu tekemään ja jatkossakin tehdään MIRC-tuki-kohtien toimesta.

Erikoisjoukot

Kansainvälisesti käytetyllä MIRC-termillä tarkoitetaan siis toimintaa, joka keskittyy alueellisesti tai valtakunnallisesti käytettävien pelastustoimen erikoisjoukkoihin, jotka on varustettu ja koulutettu toimimaan



Helsingin Pelastuslaitoksen Malmin MIRC-ryhmä siirtymässä Turun Vartiolenolaivueen Super-Puma-helikopteriin SkagEx-11 harjoituksessa Norjassa. Helikopterin vieressä miehistöään tarkastamassa MIRC-ryhmänjohtaja, paloiesimies Miika Mustonen.

meripelastustoimen erityistilanteissa; erityisesti meripelastushelikoptereiden tukemana. MIRC-toiminnan selkeä painopiste ovat laivaluokan pelastuksen erityisosaamista vaativat usein monimuotoiset onnettomuudet. Rajavartiolaitoksen helikopteritukikohtien läheisyydessä olevat MIRC-ryhmät ovat jatkuvassa, välittömässä lähtövalmiudessa ympäri vuoden. Helsingissä MIRC-henkilöstö on Malmin lentokentällä (asema 50) sekä Turussa Kärämäen pelastusasemalla Turun lentokentällä.

MIRC-termi ei ole siis yleisnimitys merellä tapahtuvalle pelastustoiminnalle, kaikille kohteeseen saapuville pelastustoimen ryhmille tai pelastustoimintaa merellä suorittaville joukoille. Ainoastaan erikseen nimettyjen tukikohtien erikoiskoulutetut sekä varustetut joukot ovat MIRC-ryhmiä. Tällä halutaan selkeyttää meripelastusjohtajan sekä hänen tukenaan olevan palomestarin työtä, sillä meripelastusjohtajan tulee aina tietää ”minkälaisesta ja minkä toimintakyvyn” omaavasta tehtävään käytettävästä joukosta tai ryhmästä on kyse.

Tätä kirjoitettaessa alustavasti nimettyjä ja vaatimukset täyttäviä tukikohtia on Suomessa kolme: Helsingissä, Turussa ja Ahvenanmaalla. Nimetyillä MIRC-tukikohdilla on erikseen sovittavat vaatimukset koulu-



MIRC-ryhmän johtaja tekee harjoitukseen liittyvää pelastussuunnitelmaa yhdessä miehistönsä kanssa. Laivat ovat monimutkaisia ja hankalia tiloja tulipalon sammuttajalle. Vesitiiviit ovet, jyrkät portaat sekä olemattomat savutuuletusmahdollisuudet metallisessa ympäristössä asettavat erittäin suuret vaatimukset työturvallisudelle.



tuksen, varustuksen sekä jatkuvan lähtövalmiuden suhteen. Lähtökohtaisesti MIRC-tukikohdilla Suomessa on samat toimintamallit ja yhteistoimintaa harjoitellaan muutamia kertoja vuodessa. Myös varustus on yhtenäistä ja MIRC-toimintaan suunniteltua, hyväksyttyä ja varattua siten, että pelastuslaitoksen normaali toiminta ei vaarannu esimerkiksi kaluston ollessa muualla toisessa tehtävässä. Samaa periaatetta noudatetaan henkilöstön osalta. Kun MIRC-ryhmä lähtee tehtävään, aseman pelastusyksikkö pyritään heti miehittämään muilta asemilta siirrettävillä miehillä. Näin normaali lakisääteinen pelastustoiminta ei vaarannu, koska tyypillisesti MIRC-tehtävässä on usein kyse pitkäkestoisesta operaatiosta.

MIRC-tehtävissä keskeinen toimintaedellytys on toiminnan jatkuvuuden turvaaminen. Tehtävään lähdetessä siirrytään Helsingissä ja Turussa yksi ”yhteyspalomestari” meripelastuksen johtokeskukseen avustamaan meripelastusjohtajaa sekä toimimaan yhte-

Usein pinta-alukset avustavat ja joskus ovat ainoa keino siirtyä haveristille. Kelistä ja alustyyppistä riippuen alukselle nouseminen on erittäin hankalaa, joskus jopa mahdotonta ja helikopteri on ainoa mahdollisuus.

yshenkilönä meripelastuksen johtokeskuksen ja MIRG-ryhmän välillä. Lisäksi yhteyspalomestari voi tarvittaessa aloittaa pelastuksen vaihtomiehistöjen muodostamisen töissä olevan ja vapaalta hälytettävän henkilöstön osalta. Tulevaisuuden mitoitusperiaate kaluston määrän osalta esimerkiksi Helsingin tukikohdissa on minimissään kolme täysin varustettua ryhmää.

Oman erikoisuutensa kunnallisen mallin mukaan ohjattuun pelastustoimeen tuo se, että MIRG-ryhmiä voidaan käyttää rutiinomaisesti myös oman pelastustoimialueen ulkopuolella. MIRG-toiminnan kansallisesta luonteesta johtuen valmius suuntautuu usein oman pelastustoimialueen ulkopuolelle, vaikka kustannuksista pääosan kantaa MIRG-toimintaan sitoutunut pelastuslaitos. Toisin sanoen pelastuslaitoksella joka haluaa saavuttaa ja ylläpitää jatkuvan MIRG-tukikohtatason, on oltava merkittävää sisäistä tarveharkintaa, halua ja panostusta pysyä palvelutasopäätöksessään korkealla tasolla myös merellisen valmiuden osalta.

MIRG-ryhmän käytännön iskukyky

Vahvuudeltaan pienilukuinen joukko ei merellisissä vaativissa olosuhteissa pysty saman tehokkuuden omaavaan pelastustoimintaan kuin maalla tapahtuvassa toiminnassa. Esimerkiksi tehokas laivapalon sammuttaminen viiden miehen voimin ei ole kovin realistista, erityisesti mukana olevan rajallisen kaluston (savusukellus) lyhyen toiminta-ajan vuoksi. Siksi MIRG-toiminnassa toteutetaan poikkeavia taktiikoita. Maalla tapahtuvaan toimintaan verrattuna erityisesti siksi, että lisäresurssien saatavuus voi olla haastavaa. Tällöin on pyrittävä tehokkaasti hyödyntämään kaikki mahdolliset toimenpiteet, joilla pystytään estämään haveripaikalla tilanteen leviäminen.

MIRG-ryhmän tärkein tehtävä voi olla ”ostaa aikaa” ihmishengen pelastamiseen tärkeimmille toimenpiteille. Silloin pyritään esimerkiksi estämään koko aluksen evakuointi, aluksen uppoaminen tai karille ajautuminen ja tämän seurauksena mahdollisesti syntyvä alusöljy- tai muu ympäristöönnettomuus. Aluksesta vuotanut öljy voidaan joutua keräämään merestä ja rannoilta. Vedestä joudutaan pelastamaan pahimmassa tapauksessa jopa tuhansia ihmisiä.

Eräs ympäristövahinkojen vähentämiseen tai jopa estämiseen suunnitelluista välineistä ja samalla yksi käyttökelpoisimmista MIRG-sovelluksista on esimerkiksi lentokuljetteen, Expand-magneettiliittimillä varustettu öljyvuomi. Tällä torjuntamenetelmällä kohteeseen siirtyvä MIRG-ryhmä pystyy nopeasti tekemään laivan kylkeen puomijärjestelyn jolla aluksesta mahdollisesti vuotavaa öljymäärää on esimerkiksi karille ajautumisen yhteydessä helpompi hallita.

Maritime Incident Response Group, MIRG

MIRG-toiminta tarkoittaa meripelastustoimen tehtävissä käytettävien MIRG-ryhmien toimintaa. Toiminta johdetaan valtakunnallisten toimintamallien mukaisesti.

MIRG (Maritime Incident Response Group) yksiköllä tarkoitetaan valtakunnallisesti käytettävää pelastustoimen erikoisjoukkoa, joka on koulutettu ja varustettu toimimaan meripelastustoimen erityistilanteissa (esim. laivapaloissa) myös pelastuslaitoksen maantieteellisen toimialueen ulkopuolella erityisesti meripelastushelikoptereiden tukemana. Kaikki ryhmän jäsenet ovat saaneet perehdytyksen merellisen toiminnan erityispiirteisiin. MIRG-tukikohdat nimitään erikseen. MIRG-ryhmän kokoonpano, varustus ja toimintamallit ovat valtakunnallisesti yhtenevät. MIRG-ryhmien käytön painopiste on laivaluokan onnettomuuksissa. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

MIRG-toiminnan juuret LEKA-ryhmässä

MIRG-toiminnan juuret ovat Helsingin pelastuslaitoksen vuonna 1989 perustamassa LEKA-ryhmässä (lento- ja pelastuskomennuskunta), joka oli maan ensimmäinen pelastustoimen helikopterikuljetteen erikoisryhmä, mutta vastaavan kaltaista toimintaa on ollut myöhemmin muissakin Suomen rannikon kunnissa kuten Turussa, Maarianhaminassa, Vaasassa, Kokkolassa ja Oulussa.

Lentopelastustoiminnan alkuvuosina toimintaa, varusteita ja koulutusta sekä yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa kehitettiin 1990-luvun aikana toiminnan kautta saatujen kokemusten avulla. Muun muassa Helsingin LEKA-toiminnan alkuvuosiin osui myös useita vaativia tehtäviä, jotka vaikuttivat kehittämis-

PELASTUSRYHMÄLLÄ tarkoitetaan pelastustoimen ryhmä, joista kaikki henkilöt eivät välttämättä ole saaneet perehdytystä merellisen toiminnan erityispiirteisiin. Pelastusryhmää voidaan käyttää meripelastustoimen tehtävissä onnettomuustilanteissa aluksella tapahtuvaan pelastustoimintaan yhdessä tai ilman MIRG-yksikön tukea. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

SRU (Search and Rescue Unit) on yksikkö, jossa on meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtävän hoitamista varten koulutettu miehistö ja joka on tehtävien hoitamiseen varustettu. (vrt. meripelastuslaki 2§, kohta 2). SRU:ita käytetään pääsääntöisesti niiden omalla toiminta-alueella. Niiden toimintamallit ja menetelmät tulee olla sovitettavissa valtakunnallisiin toimintamalleihin. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti. ■

työhön. Vaativia tehtäviä olivat esimerkiksi työntöproomu Finnalticinin miehistön pelastaminen 27.12.1990 ja autolautta Estonian uppoamiseen liittyneet moninaiset tehtävät.

Rajavartiolaitoksen esikunta ja sisäasiainministeriön pelastusosasto sopivat 13.2.2008 yhteisen, meripelastustoimen kehittämiseen tähtäävän MIRG-työryhmän perustamisesta (MIRG = Maritime Incident Response Group). Työryhmältä valmistui joulukuussa 2008 raportti, jossa linjattiin toiminnan kehittämisen suuntaviivoja. MIRG-yhteistyön tavoitteena on luoda yhdenmukainen valtakunnallinen järjestelmä, jossa pelastuslaitosten ammattitaitoa hyödynnetään meripelastustoiminnan eri tehtävissä. ■

Raja- ja merivartiokoululla kuluvaan vuoden alkupuolella järjestetty ensimmäinen pilottiluonteinen MIRG-päällystökurssi osoitti koulutuksen tarpeellisuuden. Myöhemmin syksyllä on tarkoitus järjestää ensimmäinen kansalliset määreet täyttävä MIRG-miehistökurssi. Koulutuksen järjestelyissä on sisäasiainministeriössä tehtävään asetettu MIRG-ohjaustyöryhmä merkittävässä roolissa, muun muassa koulutuksen rahoitusjärjestelyjen osalta.

MIRG-päällystö ja miehistökursseilta saatujen palautteiden perusteella koulutusta kehitetään tarpeen mukaisesti. Koulutuksen

järjestelyissä on tavoitteena kouluttaa henkilöstöä vain todellisen tarpeen mukaisesti. Osaamisen ylläpitämisen varmistamiseksi pyritään kehittämään kustannustehokkaita koulutustilaisuuksia ja yhteistoimintaharjoituksia niin meripelastusviranomaisten kuin merellä liikkuvien kaupallisten varustamoiden kesken.

Koulutuksen käytännön koordinoimista vastaa jatkossakin Raja- ja merivartiokoulu tiiviissä yhteistyössä alan muiden oppilaitosten, kuten Helsingin Pelastuskoulu, Lohjan Meriturvan sekä operatiivisten toimijoiden kanssa. ■